

VOORBEREIDENDE EKSAMEN

2023

10712
REKENINGKUNDE
(VRAESTEL 2)

TYD: 2 uur

PUNTE: 150

16 bladsye + 1 formuleblad en 'n 12 bladsy-antwoordboek

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nie-programmeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Waar van toepassing, toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt.
7. Jy kan die Formuleblad met Finansiële Aanwysers aangeheg aan die einde van hierdie vraestel gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	BTW en Bankversoening	35	25
2	Koste Rekeningkunde	40	35
3	Kontantbegroting	40	35
4	Voorraadwaardasie en Interne Kontrole	35	25
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: BTW EN BANKVERSOENING

(35 punte; 25 minute)

1.1 BELASTING OP TOEGEVOEGDE WAARDE (BTW)

Die volgende inskrywings verwys na RAIMI Winkels vir die BTW periode geëindig 31 Augustus 2023. 'n Standaard tarief van 15% op BTW is van toepassing.

GEVRA:

1.1.1 Bereken die ontbrekende bedrae aangedui deur **(a)** – **(c)**, in die onderstaande tabel. (8)

1.1.2 Dan Sols koop gereeld elektriese toerusting van RAIMI Winkels. Die eienaar, Saad het aan Dan 'n spesiale prys van R40 000 (BTW inklusief) op sy aankope in plaas van die normale prys van R46 000 aangebied, op voorwaarde dat Dan kontant sal betaal en daar geen dokumentasie ter sprake is nie.

Adviseer Dan wat hy moet doen. Verskaf EEN punt. (2)

INLIGTING:

A. Transaksies op 31 Augustus 2023:

	BTW eksklusief	BTW betaalbaar	BTW inklusief
Goedere deur debiteure teruggestuur	16 800	2 520	(a)
Aankope van handelsvoorraad		(b)	379 500
Totale verkope	821 000	(c)	

LET WEL: Totale verkope sluit nulkoers items in wat vir R10 200 verkoop moes word. Die boekhouer het BTW van R1 530 op hierdie goedere ingesluit. Dit moet reggestel word.

1.2 BANKVERSOENING EN INTERNE KONTROLE

Die volgende inligting verwys na Zay Handelaars vir Junie 2023.

LET WEL: Die amptelike bankstaat wat vir rekonsiliasie gebruik word, word maandeliks op die 25ste aan die onderneming per e-pos gestuur.

GEVRA:

- 1.2.1 Toon die inskrywings wat in die Kontantjoernale aangeteken moet word deur die tabel in die ANTWOORDBOEK te voltooi. (11)
- 1.2.2 Bereken die Bankrekeningsaldo op 30 Junie 2023. (4)
- 1.2.3 Stel die Bankversoeningstaat op 30 Junie 2023 op. (8)
- 1.2.4 Die ouditeur het probleme ten opsigte van deposito's geïdentifiseer. Verduidelik en haal EEN bewys aan. (2)

INLIGTING:

A. Uittreksel van die Bankversoeningstaat op 31 Mei 2023:

Uitstaande deposito's:	9 Mei 2023	22 420
	30 Mei 2023	65 164
Uitstaande EFO:	Nr. 118	8 234
Uitstaande EFO:	Nr. 121	14 350
Gunstige banksaldo volgens die Bankrekening in die Algemene Grootboek		65 000

- LET WEL:**
- Die uitstaande deposito op 30 Junie 2023 verskyn wel op die Bankstaat van Junie, maar die deposito van 9 Junie word as R12 420 getoon.
 - EFO 121 verskyn op die Junie Bankstaat met die korrekte bedrag van R13 450.
 - Alle ander inskrywings verskyn korrek op die Junie Bankstaat.

B. Die voorlopige totale van die Junie Kontantjoernale, voordat die Junie Bankstaat ontvang is, beloop:

- Kontantontvangstejoernaal, R610 400
- Kontantbetalingsjoernaal, R568 300

C. Inligting op die Junie Bankstaat ontvang van Perfek Bank wat nie in die Kontantjoernale van Junie verskyn nie:

- Transaksiefooie van R890
- Rente op kredietsaldo R108
- 'n Debietorder ten gunste van Die Stadsraad vir water, elektrisiteit en dienste, R25 100.
- 'n Deposito van R42 200 van Groei Bank ten opsigte van die vaste deposito wat verval, insluitend rente.
- EFO 182 vir R3 121 ten gunste van Ace Motorhuis Handelaars is in die korrekte joernaal aangeteken. Perfek Bank het die bedrag twee keer op die Junie Bankstaat getoon. Die bank het ons in kennis gestel dat hulle dit op die volgende Bankstaat sal regstel.
- Debiteur, I. Pay, het op 26 Junie 2023 aan Zay Handelaars bewys gestuur van 'n direkte deposito in die besigheidsbankrekening van R7 860, wat 'n betaling op haar rekening is. Die boekhouer het dit in die KBJ aangeteken.
- OTM onttrekking deur Zay, die eienaar, vir eie gebruik, R6 000.

D. Die volgende inskrywing het slegs in die Kontantjoernale vir Junie 2023 voorgekom:

- 'n Deposito van R10 000 (gedateer 29 Junie 2023)
- EFO Nr. 188, R6 780
- EFO Nr. 189, R2 468

E. Bankstaat saldo 30 Junie 2023, ...?

VRAAG 2: KOSTE REKENINGKUNDE
(40 punte; 35 minute)
2.1 KONSEPTE

Kies die korrekte woord(e) uit dié tussen hakies. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.3) in die ANTWOORDBOEK.

2.1.1 Primêre koste bestaan uit direkte arbeid en (direkte materiaal/ fabrieksbokoste).

2.1.2 Advertensie is deel van (administratiewe/verkoops- en verspreidings) koste.

2.1.3 (Veranderlike/Vaste) koste verander wanneer die hoeveelheid goedere wat vervaardig word, verander.

(3 x 1) (3)

2.2 JC ELEKTRONIKA

Jy word voorsien met die inligting rakende JC Elektronika vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023. Die onderneming vervaardig LED flitse.

GEVRA:

2.2.1 Stel die volgende nota's tot die Produksiekostestaat op:

- Direkte arbeidskoste (4)
- Fabrieksbokoste (12)

2.2.2 Stel die Produksiekostestaat op. (4)

INLIGTING:
A. Voorraadsaldo's:

	28 Februarie 2023	1 Maart 2022
Direkte grondstofvoorraad		
Goedere-in-bewerking voorraad	?	R260 000
Indirekte (fabriek) materiaalkoste voorhande	R11 400	
Opgehoopte waardevermindering op fabriekstoerusting	R412 500	R242 500

B. Direkte arbeidskoste:

Die boekhouer het die direkte arbeidskoste as R1 132 030 bereken.

Hy het egter die volgende foute gemaak wat nog aangesuiwer moet word.

- Die verkoops persoon se kommissie van R8 575, is as direkte arbeid aangeteken.
- Hy het 225 uur se oortyd vir produksiewerkers vasgelê deur die kantoorwerkers se oortydtarief te gebruik.

Opsomming van tariewe per departement:

	Produksie werkers (R)	Kantoor werkers (R)	Verkoops- personeel (R)
Normale tyd	210		155
Oortyd	320	295	

C. Syfers verskaf deur die boekhouer op 28 Februarie 2023:

Water en elektrisiteit	R110 500
Huuruitgawe	R133 100

D. Fabrieksbokoste:

Die boekhouer het die fabrieksbokoste as R356 310 bereken.

Die volgende aansuiwerings moet nog in ag geneem word:

- 10% van die water en elektrisiteit is deur die kantoor gebruik. Die fabriek het die res gebruik.
- Huur is tot 31 Januarie 2023 betaal. Huur word volgens die vloeroppervlakte tussen die verskillende afdelings verdeel. Die vloeroppervlakte van die perseel is 1 500 vierkante meter.

	Fabriek	Kantore	Verkoop
Vloer oppervlakte	?	450 m ²	450 m ²

- 'n Bedrag van R8 400 vir versekering is akkuraat na die Administrasie Kosterekening oorgedra. Versekering word in die verhouding van 3 : 2 : 1 onder die fabrieks-, administrasie- en verkoopsafdelings toegeken.
- Slegs 80% van indirekte materiaal is gebruik.
- Waardevermindering op fabriekstoerusting is korrek in die Vaste Bateregister aangeteken, maar is nie in die Bokoste Nota aangeteken nie. Geen bates is van die hand gesit nie.

E. Totale produksie koste:

R3 971 120 (na in agneming van alle aansuiwerings en foute)

F. Produksie:

23 750 flitse is gedurende die jaar vervaardig teen 'n koste van R172 per eenheid.

2.3 BESWANA VERVAARDIGERS

Die volgende inligting rakende Beswana Vervaardigers wat verskillende produkte produseer, word aan jou voorgelê: Beswana handsakke en Beswana selfoonsakkies.

GEVRA:

- 2.3.1 Verwys na die boekhouer se berekening van veranderlike koste per eenheid vir handsakke:
- Identifiseer die produksiekoste wat die grootste probleem met die vervaardiging van handsakke veroorsaak het. Verduidelik en haal syfers aan om jou antwoord te staaf.
 - Gee TWEE moontlike, praktiese oplossings aan Beswana Vervaardigers. (6)
- 2.3.2 Verwys na die boekhouer se berekening van veranderlike koste per eenheid vir selfoonsakkies:
- Gee TWEE redes vir die afname in die direkte materiaalkoste. (4)
- 2.3.3 Doen 'n berekening om te bewys dat die 2023 gelykbreekpunt van 51 021 eenhede vir selfoonsakkies, inderdaad korrek is. (3)
- 2.3.4 Lewer kommentaar op die produksievlakke van selfoonsakkies. Behoort Beswana Vervaardigers tevrede te wees met die produksievlak behaal in 2023 vergeleke met 2022? Haal syfers aan om jou antwoord te staaf. (4)

INLIGTING:

	Beswana handsakke		Beswana selfoonsakkies	
	2023	2022	2023	2022
Totale vastekoste (Rand)	3 800 000	3 750 000	2 500 000	2 000 000

Totale veranderlike koste per eenheid:	R120,00	R104,50	R41,00	R42,00
Direkte materiaalkoste per eenheid	R35,00	R35,00	R20,00	R23,00
Direkte arbeidskoste per eenheid	R75,00	R60,00	R17,00	R16,00
Verkoops en verspreidingskoste per eenheid	R10,00	R9,50	R4,00	R3,00

Verkoopprijs per eenheid	R430,00	R500,00	R90,00	R80,00
Aantal eenhede geproduseer en verkoop	16 000 eenhede	15 000 eenhede	70 000 eenhede	60 000 eenhede
Gelykbreekpunt	12 258 eenhede	9 482 eenhede	51 021 eenhede	52 632 eenhede

VRAAG 3: KONTANTBEGROTING

(40 punte; 35 minute)

3.1 KONSEPTE

Dui aan of die volgende stellings WAAR of VALS is in die ANTWOORDBOEK wat voorsien is.

- 3.1.1 'n Kontantbegroting word voorberei om toekomstige ontvangstes en uitgawes te voorspel.
- 3.1.2 'n Nul-gebaseerde begroting word jaarliks van vooraf opgestel.
- 3.1.3 Die kapitaal uitgawe begroting is 'n begroting van hoe die eienaar se kapitaal spandeer gaan word.

(3 x 1) (3)

3.2 OSBORNE BEDRYWIGHEDE

Jy word voorsien van die inligting rakende Osborne Bedrywigheide, 'n onderneming wat skoonmaakmiddels en skoonmaakprodukte aan die publiek verskaf. Die onderneming word besit deur Donny Osborne en sy suster Marie.

GEVRA:

- 3.2.1 Voltooi die Debiteure-invorderingskedule vir die tydperk 1 Mei 2023 tot 30 Junie 2023. (8)
- 3.2.2 Bereken die ontbrekende bedrae aangedui deur **(i)** tot **(v)** in die Kontantbegroting vir Mei 2023 en Junie 2023. (15)

3.2.3 Verwys na Inligting D.

Marie het vir Donny oortuig om 'n aflewerings voertuig op 1 Mei 2023 aan te koop. Donny het ingestem maar hy verkies om die dienste van Mangray Vervoerders te gebruik, aangesien hulle onbeperkte kilometers teen 'n vastetermyntontrak aanbied.

Noem TWEE punte ten gunste daarvan om Mangray Vervoerders te gebruik. (2)

3.2.4 Verwys na Inligting C en G.

Twee van die verkoopsassistentes is nabye familieleden van Donny en Marie. Die verkoopsbestuurder is bekommerd dat hulle altyd afwesig by die werk is en die ander assistente kla hieroor. Doen 'n berekening om sy bekommernis te regverdig. Verskaf EEN punt. (4)

3.2.5 Verwys na Inligting G.

Die verkoopsassistentes was ontevrede met hulle verhogings in Junie. Verskaf EEN rede vir hulle ontevredenheid. Haal syfers aan om hulle ontevredenheid te staaf. (4)

- 3.2.6 'n Lid van die tender komitee van die plaaslike hospitaal het aangebied om tydens die tender proses vir Osborne Bedrywighe as verskaffer van skoonmaakmiddels en skoonmaakprodukte ten bedrae van R1 250 000 aan te beveel. Hy sal dit egter slegs doen indien Donny R35 000 aan hom betaal om die ander komiteede te oorreed.

Gee raad aan Donny en Marie in dié verband. Noem TWEE punte.

(4)

INLIGTING:

A. Verkope en debiteure

- Die totale verkope vir die tydperk 1 Maart 2023 tot 30 Junie 2023:

	MAART	APRIL	MEI	JUNIE
Werklik	6 900 000	7 500 000		
Begroot			7 850 000	8 000 000

- 75% van alle verkope is op krediet.
- Op grond van ervaring, betaal debiteure soos volg:
 - 60% in die maand van verkope, minus 'n 4% korting
 - 30% in die maand wat volg op die maand van verkope
 - 8% twee maande na die maand van verkope
 - Die res moet as oninbaar afgeskryf word.

B. Aankope en krediteure

- Die onderneming maak gebruik van 'n vaste voorraad basis, d.w.s. voorraad wat in 'n maand verkoop word, word aan die einde van die maand vervang.
- Winspersentasie op kosprys is 25%.
- 80% van alle voorraad word op krediet aangekoop.
- Krediteure word in die maand na die aankope betaal om sodoende te kwalifiseer vir 'n 2% afslag.

C. Salarisse en lone

- Die onderneming het 1 verkoopsbestuurder in diens.
- Die onderneming het ook 5 verkoopsassistente en hulle verdien almal dieselfde basiese salaris.
- Behalwe vir die basiese salaris, verdien die verkoopsassistente ook kommissie van 1% elk vir alle verkope hoër as die begrote verkope vir daardie maand. Kommissie word in dieselfde maand betaal.

D. Motorvoertuie en afleweringskostas

- Die onderneming beplan om 'n afleweringsvoertuig op 1 Mei 2023 aan te koop. Die onderneming het in die verlede alle aflewerings aan Mangray Vervoerders uitgekonnekteer.
- 'n 20% deposito sal op 1 Mei 2023 betaal word en die balans sal in gelyke maandelikse paaiemente van R4 500 oor vier jaar vanaf Junie 2023 betaal word.

E. Osborne Bedrywighede gaan 'n addisionele lening teen 15% p.j. aangaan.

F. **Uittreksel van die Kontantbegroting vir die twee maande geëindig 30 Junie 2023:**

	MEI	JUNIE
TOTALE ONTVANGSTES	?	?
Kontantverkope	(i)	2 000 000
Ontvangstes van debiteure	?	?
Lening		20 000
Huurinkomste		
TOTALE BETALINGS	?	?
Kontantaankope	1 256 000	(ii)
Betalings aan krediteure	(iii)	4 923 500
Salaris – bestuurder	10 000	10 000
Salaris – verkoopsassistent	22 500	22 500
Kommissie – verkoopsassistent	7 500	8 500
Lone – skoonmaker	8 000	8 000
Deposito op afleweringsvoertuig	(iv)	0
Voertuig paaiement	0	4 500
Afleweringsuitgawes (Mangray Vervoerders)	28 500	28 500
Rente op lening	2 250	(v)
Diverse uitgawes	2 500	2 500

G. Donny en Marie het die begrote en werklike syfers vir Junie 2023 vergelyk.

	Begroot	Werklik
Verkope	8 000 000	9 700 000
Betalings aan krediteure	4 923 500	4 923 500
Afleweringensuitgawes (Mangray Vervoerders)	28 500	0
Salaris – verkoopsassistent	22 500	23 400
Kommissie – verkoopsassistent	8 500	?
Salaris – bestuurder	10 000	10 800
Bestuurder en assistent bestuurder – salarisse	0	29 800

VRAAG 4: VOORRAADWAARDASIE EN INTERNE KONTROLE (35 punte; 25 minute)**4.1 JONAS KOUSE MAATSKAPPY**

Inligting rakende Jonas Kouse Maatskappy word aan jou voorgelê. Die onderneming behoort aan Jonas Nkuna en hy verkoop drukkouse vir atlete.

Huidiglik gebruik die onderneming die periodieke voorraadstelsel en die eerste-in-eerste-uit (EIEU) metode om voorraad te waardeer.

GEVRA:

4.1.1 Bereken die volgende op 31 Maart 2023:

- Waarde van die slotvoorraad (Gebruik die EIEU metode) (6)
- Voorraadhouding tydperk in dae (Gebruik slotvoorraad) (3)

4.1.2 Jonas Nkuna vermoed dat kouse uit sy winkel gesteel word ten spyte van sekuriteitskameras wat geïnstalleer is en deeglike verdeling van pligte wat geïmplementeer is.

- Verskaf 'n berekening om sy bekommernis te staaf. (6)
- Wat kan Jonas doen om die interne kontrole van voorraad te verbeter? Noem TWEE punte. (4)

4.1.3 Jonas het besluit om voorraad in Februarie te koop, terwyl sy aankoper met verlof was. Jonas het goedkoper kouse gesien en dit aangekoop. Verduidelik, met bewyse, waarom dit nie 'n goeie idee was om goedkoper kouse te koop nie. (3)

4.1.4 'n Onderzoek het bevind dat Jonas se broer (die bestuurder van die voertuie by die winkel) 180 paar kouse teen personeelprys aangekoop het en het dit toe aan sy maraton spanmaats teen 'n hoër prys verkoop. Dit is teen die maatskappy se beleid vir werknemers om hulle produkte te verkoop.

Wat behoort Jonas aan sy broer te sê wanneer hy dié saak hanteer? Verskaf TWEE punte. (4)

INLIGTING:

Die volgende inligting verskyn in die rekords van Jonas Kouse Maatskappy vir die jaar geëindig 31 Maart 2023.

	EENHEDE	EENHEIDS- PRYS	TOTAAL
Voorraad voorhande – 1 April 2022	1 290	160	206 400
Aankope vir die jaar	16 010		3 040 500
Junie 2022	4 000	180	720 000
September 2022	4 800	195	936 000
November 2022	5 050	210	1 060 500
Februarie 2023	2 160	150	324 000
Terugsendings van Februarie aankope	360	?	?
Voorraad voorhande – 31 Maart 2023	2 900	?	?
Verkope van kouse	14 000		

4.2 INTERNE KONTROLE

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Dos Elektronika. Die onderneming het drie takke en hulle verkoop een soort skootrekenaar. Die eienaar is bekommerd dat die syfers 'n aanduiding is dat daar swak interne kontrole en besluitneming in die onderneming plaasvind.

Identifiseer EEN probleem vir elke tak ter sprake. Haal syfers aan. In ELKE geval gee advies om die probleem op te los.

(9)

INLIGTING:

Inligting uit die rekords vir die finansiële jaar:

	KZ-N	WK	GP
Beginvoorraad (eenhede)	120	250	400
Eenhede aangekoop	860	1 550	2 750
Eenhede verkoop	885	1 200	2 900
Eenhede volgens fisiese voorraadopname aan die einde van die jaar	70	600	250
Verkoopprijs per eenheid	R6 200	R7 200	R6 500
Totale verkope (EFO en kontant deposito's)	R5 487 000	R8 640 000	R17 875 000

GRAAD 12 REKENINGKUNDE – FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Nie-bedryfslaste : Aandeelhouersekwhiteit
(Handels- en ander ontvangbares + Kontant en kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhouersekwhiteit}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien onderstaande nota)
$\frac{\text{Netto wins voor belasting + rente op lening}}{\text{Gemiddelde aandeelhouersektiwiteit + Gemiddelde nie-bedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhouersekwhiteit}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Interim dividende}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Aantal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto wins na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	

Nota:

* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.